

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. —
Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi štev. 47.
Telefon štev. 292.

Gorica, dne 31. maja 1944.

Oglasi se zaračunavajo po ceniku.
Bančni konto pri Cassa di Risparmio
Gorica.

Baebler izročil naša Brda Italijanskim komunistom

Gorica, 29. maja.

Zadnje čase se je mudil v Furlaniji znani veljak tolovajstva dr. Aleksej Baebler. Imel je sestanek in dolgotrajna pogajanja z vodstvom italijanskih komunistov. Kakor se je kasneje izvedelo iz italijanskih komunističnih krogov, je Baebler zahteval da morajo čete furlanskih komunističnih tolovajev zasesti vso primorsko, najprej pa slovenske dele Goriške. Takoj po teh posvetovanjih se je kot prva pojavila v slovenskih Brdih večja četa tujih tolovajev, ki se je na domače, prarodno prebivalstvo obrnila s posebnim oklicem. Značilno je, da laški »tovariši« v Brdih ne priznajo veljave slovenščini, marveč so oklic sestavili samo v italijanski, smatrajoč za samo po sebi umevno, da se z Brici občuje le v tem jeziku.

Oklic, ki so ga izdali italijanski tolovaji — sebe imenujejo Brigata Garibaldi Friuli, battaglione Mazzini, battaglione Mamelli — naglašajo, da »furlanska komunistična vojska ni prišla na slovenska tla z namenom, da zasede slovensko ozemlje ter ga podvrže Italiji, marveč, da ima polno razumevanje za slovenske pravice.« »Garibaldinci« da prihajajo v Brda kot gostje, ne kot okupatorji. Te čudne in nikomur zaželenе goste je vabil na slovenska tla Baebler, hraniti pa jih bo moral naš kmet, ki bo moral nositi tudi posledice za vse akcije »Garibaldincev«, kadar bo do po navadi tolovajev napravili kak zločin in potem odnesli pete.

Zdi se, da Baeblerju ni bilo treba dolgo pregovarjati italijanskih tolovajev, da so prišli v Brda, kajti oklic pravi, da so to zahtevala strateške koristi borbe, kajti »hrabrim Garibaldincem« so postala tla v ravnini prevroča. Znano bi tam priti do kake borbe, zato jo je bilo treba pravočasno pobrisati v hribe ter izpostaviti nevarnosti slovensko ljudstvo, njegove domove in njegovo imetje, kakor to želi OFarski mogotec Baebler.

Tako je izdajalec Baebler izročil slovenska Brda italijanskemu komunizmu in priključil to deželico območju, ki mu »Garibaldinci« pravijo »Friuli«. Priključil je tedaj Brda Furlaniji in »Brigata Garibaldi Friuli«, katere oklic je poln sladkih besed o bratstvu in o slovenskih pravicah Brijcev, že pošilja našemu ljudstvu poslanice v italijanščini.

Ogorčenje v Franciji spričo anglosaškega terorja

Berlin, 29. maja. Zavezniški zračni napadi na francosko področje so v zadnjem času posebno po napadu na Rouen, izzvali med francoskim prebivalstvom tako sovražstvo proti zavezniškim strahovalnim letalcem, da so nemške oblasti v največjih skrbih za varnost in življenje zestrlejenih zavezniških letalskih posadk. Letalce, ki odskočijo s padali, morejo le z največjo muko rešiti pred linčanjem.

Topovi in oklopniki v preteklem tednu

Gorica, 30. maja. - V. R. - Kakor vse kaže, se je v resnici pričela naznanjena invazija. Neprijatelj je izbral daljšo pot Ustrašil se je nepoznanega na drugih krajih evropskih mej in istočasno skuša valorizirati ogromne žrtve, ki jih je do sedaj utrpel na italijanski fronti Svarilo atlantskih utrdb je navidezno pomagalo - vsi naporu sovražnika so sedaj osredotočeni v napadih v smeri Rima. Toda tudi tam ni stvar lahka. Vsaka ped zemlje mora biti plačana s potoki krvi in ogromnimi množinami vojnega materijala. Maršal Kesselring pozna dobro svoj posel. Nemška fronta je še vedno celotna in lokalni vdori ne morejo nikako streti njene enotnosti. Tako sovražnik ne more doseči svojih namenov. Posrečilo se mu je sicer združiti čete na mostišču Nettuna z ostalimi in to je edini taktični uspeh precejšnje važnosti. Izredno važno pa je tudi število pri tem uničenih anglo-amerikanskih oklopnikov. Precej stotin teh jeklenih orja-

kov je obstalo na bojišču in ne morejo več nikomur škodovati. Da pa ni ostalo le pri tch izgubah dokazuje dejstvo, da general Clark meče v borbo vedno nove mase vojakov v nadomestilo padlih ali ujetih. Boji so trenutno v polnem razvoju in vedno hujši a omahovanja ni na nobeni strani. Nemška bramba nastopa načrtno in popolnoma hladnokrvno in preračunano. Bojna črta, kjer se vrše najhujši boji gre sedaj od Velletri do Via Cassilina in severno od mostišča pri Nettunu.

Vzhodna fronta se polagoma prebuja. Male akcije lokalnega pomena se javljajo z raznih delov te ogromne bojne črte, le pred Karpati, ob dolinem Dnjestru in Vitebsku je bilo nekaj pomemnejših bojov. Iz gibanja neprijateljevih čet je razvidno, da bo kmalu sovražnik sprožil svojo novo ofenzivo. Lvov, doljni Dnjestr, Seret in Vitebsk bodo, kmalu zopet v vojnih poročilih, ker je v teh krajih pripravljane neprijatelja najživahnejše.

Nemško vodstvo pazljivo sleduje priprave neprijatelja, tako da bo vsako presenečenje nemogoče.

Na daljnem vzhodu je zopet nastopil relativni mir. Mesto Loyang je v rokah Japoncev. To je bil glavni cilj japonskih čet, ki se sedaj pripravljajo za nove akcije. Pri Imphalu napadajo sedaj Angleži, da olajšalo kritični položaj mesta. Doslej njihovi napadi niso imeli uspeha. Vse prometne zveze Birmanije so trdno v rokah Japoncev.

Zračna ofenziva zaveznikov je v polnem razvoju. Posebno močna je na jugu, kar je pač razumevno, ker se s tem skuša podpreti akcije na frontah. Pontassieve, Incisa, Bieci, Valdarno, Poggibonsi in celo Rim so bili v tem času cilji napadov zavezniških bombnikov. Tudi Zader je utrpel pri zadnjih zračnih napadih precejšnjo škodo. Toda ti napadi nimajo za potek bojov nikakega pomena - zadnje besede bo imelo orožje in moralna moč bojujočih - drugo je le nepotreben teror.

Srednje linije ni

Na Goriškem smo pred skoraj pol stoletja poznali nekak politični pojem »slogaštvo«, ki naj bi na videz pomenilo, da bi se morali vsi Slovenci strniti, v resnici pa je bilo to geslo le zelo reven plašč za zasebne koristi nekaterih, ki so hoteli biti po vsej sili in proti volji ljudstva voditelji, dasi jih nihče ni poznal, razen tedaj, - kadar so mu prišli rubiti v hlev in na domačijo. Mlajši rod se seveda teh nekdanjih »slogašev« ne bo več spominjal, zato pa morda ve sem in tja za nekatere nove goriške gospe, ki si nadevajo ponosno ime »srednja linija«.

Naši časi so že tako zaostrjeni, da se nihče več noče briti s skrhano britvijo in nihče noče v boj z nenabrušenim bajonetom. Zato seveda kaka »srednja linija« - posebno še na Goriškem - nima smisla. Tukaj moraš že predvsem povedati ali si mož, ali si baba, v sredi ne boš plaval in tajil kaj si! Kdor govori dandanes o »srednji liniji« na Goriškem, zavestno laže, ker simpatizira z onimi v gozdovih, toda njegova udobna postelj v Gorici mu ne dopušča, da bi se ločil od nje. Toliko možatosti pa tudi nima, da bi se priključil splošnemu narodno prebujajočemu se gibanju, ki ga v prvi vrsti predstavljajo vrste domobrancev in katerega glavni glasnik na Goriškem je naš »Goriški list«. Zato so ti gospodje iznašli neko »srednjo linijo«. Ako natančno premislimo to skupino, ki si domišlja, da res pomenja nekaj »političnega«, spoznamo, da so to večni karieristi in špekulanti, ki se znajo sliniti na več strani, ki utegnejo dobiti tudi kakšne koristi za svoje žepe tu ali tam, utegnejo mežikati z levim očesom na desno in z desnim na levo, samo odkritosti nimajo.

Ko so se snovale narodne straže na Goriškem, so bili prav ti gospodje iz »srednje linije« tisti, ki so se zgrajali ob misli nad tem, da bi prišli domobranci v Gorico. Ko se je ustanavljal »Goriški list«, smo k sodelovanju povabili tudi te tri, štiri gospe iz »srednje linije«, ne nam ni žal, da niso prišli, saj se tako in tako samo nevedneži, nezmožneži in lenuhi. Vprašamo to goriško polinteligenco, koliko je napravila za slovenstvo na Goriškem? Vprašamo jo, koliko je prišlo iz njenih vrst prostovoljcev med slovenske domobranci? Niti eden ne! Vprašamo jo, sedaj, ko izdajamo že osmo številko »Goriškega lista«,

Katoliško stališče do komunizma

Bern, 29. maja. Časopis »Liberte« svari z katoliškega stališča pred komunizmom. Pod naslovom »Njegovo pravolice« pise člankar:

»V mnogih razumniških krogih so danes prepričani, da postaja komunizem danes krotak, človeški in celo krščanski. Ustvarjajo se idile, ki nas spominjajo na pastirski prizor pred francosko revolucijo in na Rousseau-jeve solze na pragugiljotine. Sovjetska zveza »se razvija«, Stalin je »dober oče«, vse to je lepo in se sliši dobro, toda v vsem tem leži dvočlčnost, ki nas lahko zelo drago stane. Z izjemo nekaterih zunanjih koncesij nimamo niti sence dokaza za to, da se Sovjeti odvrtačajo od svoje poti ali pa, da se pridružujejo celo krščanstvu. Komunizem izigrava sicer sedaj karto prostosti in demokracije, toda v rokah ima pripravljeno karto tiranije, ki jo bo ob prvi priložnosti igral«.

Bombe na Orleans

Pariz, 29. maja. Anglo-ameriška letala so dvakrat hudo napadla Orleans. Mrtvih je bilo 250. Bombe so hudo poškodovale katedralo gotske arhitekture.

S strojnimi nad belgijsko civilno prebivalstvo

Brušelj, 29. maja. V ponedeljek popoldne so anglo-ameriška letala napadla okolico Liegea. V nekem mestnem okraju je bilo prebivalstvo napadeno s strojnimi. Bilo je mnogo mrtvih in ranjenih.

Pri pogrebu žrtev zadnjega napada iz zraka na Brušelj je neko anglo-ameriško letalo prav tako obstreljevalo pogrebe s strojnimi.

Bombe na Pariz

Pariz, 29. maja. Angloameriško letalstvo je včeraj, kakor javlja agencija »OFI«, ponovno bombardiralo pariško mestno področje. Tudi razni kraj v departementu Seine-et-Oise so bili cilj angloameriških bombnikov. Isti kraji so bili pred nedavnim že večkrat hudo napadeni.

Priznanje angleškega letalskega maršala

Ženeva, 29. maja. Letalski maršal sir Arthur Cunningham je izjavil v nekem svojem govoru letalcem lovcev tipa Spitfire, ki so pod njegovim poveljstvom: »Nikakor ne moremo skrajšati boja za zmago nad Nemčijo in z golim bombardiranjem Nemčije ne bomo premagali«.

Barbarstvo angloameriških letalcev

Berlin, 29. maja. Pri zadnjih dnevnih napadih severnoameriških oddelkov lovcev na severno in severozapadno Nemčijo so napadli pozamezni ameriški lovski letalci v nizkem poletu tudi majhen kraj v Mecklenburgu. S svojimi strojinami so streljali po praznih ulicah kraja, streljali brez cilja v kmečke hiše in lope. V begu pred tem na padom so ustrelili z več izstrelki iz strojnega mlado mater z dvema otrokoma na poti v javno zaklonišče. Mati se je zrušila vsa okrvavljena. Še enkrat so ponovili ameriški letalski lovci napad ter zadeli enega izmed obeh otrok, štiri leta staro deklico. Sovražnikovo letalo je priletelo tako nizko, da se je zadelo v električno napeljavo in se zrušilo. Kmetje so se podali takoj do mesta, kjer je ležalo letalo, ki je bilo oddaljeno od vasi kakih 800 m. Ameriški letalec se je medtem rešil iz razvalin svojega letala. Z nas-

meškom je stopil do prebivalcev vasi in si prižgal cigareto. Kmetje so ogorčeni hoteli napasti letalca, toda medtem so prispeli že na mesto nesreče nemški orožniki, ki so ga zaščitili pred ogorčenim prebivalstvom.

Celotne izgube Amerikancev na Pacifiku

Santai, 30. maja. Celotne izgube severnoameriških sil na Pacifiku od pričetka vojne do 15. maja t. l. znašajo po previdnih cenitvah preko milijon častnikov in moštva, kakor poroča novinarski urad japonske agencije »Centralpress«. V poročilu uvodoma podčrtavajo, da ve ves svet, da so uradna severnoameriška poročila polna zavijani in neresnice. Dan japonske mornarice je trenutek, v katerem je objaviti dejanske severnoameriške izgube.

Potopljenih je bilo: 18 bojnih ladij; 28 latalonosilk; 100 križark; 81 rušilcev; 183 podmornic in 180 drugih bojnih ladij, vse in brodovlja Združenih držav.

Uničenih je bilo: 17 bojnih ladij; 16 latalonosilk; 58 križark; 54 rušilcev; 62 podmornic in 56 drugih bojnih ladij, vse iz brodovlja Združenih držav.

Potopljenih ali razrušenih je bilo: 710 severnoameriških prevosnih ladij.

Sestreljenih je bilo: 7913 severnoameriških letal.

V primerjavi s temi številkami, ki predstavljajo minimum, objavljajo uradna poročila zaveznikov le majhen del in zavajajo severnoameriški narod.

Julij Meinl umrl

Na Dunaju je v starosti 75 let umrl Julij Meinl, ustanovitelj znane trdnice za kolonialno blago, ki ima svoje prodajnice v številnih državah Srednje Evrope.

koliko je prispevala k njegovi izpopolnitvi?

Na zadnje vprašanje bomo kar sami odgovorili: ti bojazljivci, ki bi radi plavali po Soči navzdol in navzgor, ta golazen v mlaki med dvema frontama, se je poskrila, ko smo snovali „Goriški list“. Vsa čast pravi goriški inteligenci, ki nam je z nasveti in prispevki takoj priskočila na pomoč in vemo, da bo še naprej sodelovala z nami. Politika „srednje linije“ pa je šla in ko je videla, da se našega lista okleplje ljudstvo z vso ljubeznijo in da more „Goriški list“ izhajati - celo brez nje, da celo s tendenco proti njej, - se je obrnila na naše prijatelje domobranci, da si je svojo obupno jezo ohladila z obrekljivimi in opravljenimi ovadbami. Teh pet, šest oseb „srednje linije“ bi seveda rado prevzelo sedaj „Goriški list“, ko je že prodril v zadnjo goriško slovensko vas.

Toda o usodi „Goriškega lista“ bomo odločali samo njegovi ustanovitelj in tista goriška inteligenca, ki nam je prva priskočila na pomoč. Sicer pa se moramo le nas-

mehniti, kako bi izgledal „Goriški list“, ako bi ga urejala „srednja linija“. Izšel bi komaj enkrat na mesec in še takrat bogve s kaksno vsebino:

Z zaničevanjem so šli naši domobranci čez to intrigo štirih, petih gospodov „srednje linije“, mi pa gremo z nasmeškom čez njo. Vemo, da v sedanji borbi dveh svetov srednje linije ni in da more služiti taka označba samo za nedeljsko kravato posameznim bojazljivim goriškim gospodom, ki bi se radi napravili na levo stran lepe, na desno stran pa učene in dostojanstvene.

lr.

Pomanjkanje v južni Italiji

Nedavno je Badoglio naslovil pismo zavezniškim oblastem, v katerem prosi, da bi zavezniški omogočili italijanskemu narodu v Južni Italiji, da krije svoje najprimitivnejše življenjske potrebe z dovozom živil iz bivših italijanskih kolonij. V svojem pismu navaja, da je po približnih ugotovitvah v času od januarja do aprila umrlo v Južni Italiji 80.000 ljudi zaradi lakote ali bolezni, ki jih je izvala nezadostna prehrana.

Na branik za domovino!

*Na branik za domovino
kliče vsakogar silni naš glas
kliče k sebi vso mladino,
ki spozna, da prihaja nov čas!*

*Naj se le združijo in besne sovragi
naša pot nas vodi k zmagi!
Naj se le združijo in besne sovragi
nas nov duh zdaj vodi k zmagi!*

*Za svetinje svojih dedov
svojo vero, poštenje, svoj dom
vedno budno smo na straži
in skrunilcem pripravljamo zlom!*

Naj se le...

*Za pravico se borimo
naši mrtvi nam dajejo moč,
če bo treba, jim sledimo
tudi v smrt skozi vthar, skozi noč!*

Naj se le...

*Na braniku svoje zemlje
neomajno stojimo mi vsi,
za svoj narod za slovenstvo
smo preleteli pripravljeni kri!*

Naj se le...

*Naj nikdo ne vztraja v zmoti,
mi gremo prek ovir, preko zla,
času novemu naproti,
vse ustvarja, gradi moč duha!*

Naj se le...

Dr. Fran Močnik

Cerkno ni postalo znano šele zadnji čas radi partizanskih zločinov; slavo cerkljanskega imena so nesli po svetu znameniti možje, ki so izšli iz tega prijaznega trga pod Poreznom. Med njimi prvačita prav gotovo bivši goriški nadškof dr. Fr. B. Sedej in slavni matematik dr. Franc Močnik.

Pomenimo se danes nekoliko o dr. Močniku. Rodil se je 1. oktobra 1814 kot sin preproste kmeta, ki ga je poslal v ljudsko šolo v nekaj ur oddaljeno Idrijo. Latinske šole je obiskoval v Ljubljani, nato pa je vstopil v bogoslovje v Gorici, katero je tudi dovršil, a ni bil posvečen ker je bil še premlad. Postal pa je učitelj v goriški normalni, ki je bila boljša ljudska šola. Tu je ostal deset let. Medtem se je vpisal na univerzo v Gradcu ter je 1. 1840. postal doktor modroslovja. L. 1846. je bil imenovan profesorja matema-

tike in trgovskega računstva na tehnični akademiji v Ljubljani, tri leta pozneje pa za profesorja matematike na vseučilišču v Olomucu. L. 1851. je postal šolski nadzornik v Ljubljani, nato pa v Gradcu. Zgodaj je stopil v pokoj; bil je namreč šibkega zdravja. Umrli pa je 1. 1892. v Gradcu.

Dr. Fr. Močnik je slaven predvsem radi svojih številnih računskih in geometričnih učnih knjig za ljudske in srednje šole raznih vrst. Prva tozadevna knjiga je bila namenjena bolj učitelstvu kot učencem. Napisal jo je kot 25 letni učitelj. V tej knjigi je zbiral nekaj lastnih izkušenj ter je zavrnil dotakratni način poučevanja računstva, po katerem so polagali veliko važnost na spomin in ne tudi na razum. Močnik pa je spoznal, da mora učenec v prvi vrsti snov razumeti; šele potem si jo vtisne dobro v spo-

TRPLJENJE GORIČANOV POD KOMUNISTI

Prisilni mobiliziranec pripoveduje o svojih skušnjah med komunisti. - Ušivost in krutost komunističnih tolovajev

V Gorici konec maja. Neki osemnajstletni prisilni mobiliziranec iz Vipavske doline je te dni ušel iz komunističnih tolpe ter se je javil k domobrancem. Pri gmarnih je prebil nad dva meseca in doživel marsikaj zanimivega.

Kot cigani iz kraja v kraj

Mobiliziran sem bil prve dni meseca februarja letošnjega leta. Ob eni ponoči so prišli »tovariši« ter so pričeli razbijati po hišnih vratih. Nič ni pomagalo, moral sem iti z njimi. Še tisto noč so nas odpeljali v neko vas pod Čavnom, nato po v Trnovo. Tu smo se ustavili nekaj dni, potem prebili nekaj tednov. Iz Čepovana smo šli proti Črnuemu vrhu nad Idrijo in proti Hoterdršici. Tam je bila v marcu velika bitka. Srečen je bil, kdor je ostal pri življenju. Videl sem, kako so padali »tovariši« drug za drugim. Zato sem o prvi primerni priliki vrgel puško in Titovo čepico v grmovje ter pobegnil proti domu. Dva dni sem hodil sam ne ven, kod; čutil nisem ne lakote ne žeje.

Med »tovariši« sem prebital dva meseca. Lahko rečem, da ves ta čas niti dva večera nisimo spali na istem mestu. Kot cigani smo se vlačili iz kraja v kraj. Prenočevali smo po hlevih, senikih in sploh povsod, kjer je bilo vsaj malo strehe. Dostikrat pa smo prenočevali kar pod milim nebom, tudi če je snežilo. Oba meseca se nisem sezul, ker je bilo to strogo prepovedano. Tudi preoblačil se ni nihče, ker nihče ni imel druge obleke ali perila. Titova »vojska« sploh ni skrbela za nič. Ko so se nekemu tovarišu čevlji tako strgali, da jih ni mogel več obuti, si je moral napraviti novo obuvajo iz kosa odeje. Tak je potem moral iti na peturno stražo na prosto v sneg.

„Vsak pravi vojak OF mora imeti uši“

Nečesa pa ni manjkalo, namreč uši. Neko noč smo spali v slami, v kateri je bilo toliko teh lazič, da je kar prasketal. Ves truden sem legel, da bi zaspal, a sem v nekaj minutah imel obraz ves pokrit z ušmi. Še slabše se je v tem

pogledu godilo »tovarišicam«, ki so vobče še manj pazile na snago kot moški. Tolažili so nas s tem, da mora vsak pravi vojak OF imeti uši. Spravevali smo, ali jih ima tudi Tito, sicer namreč ni pravi borec OF.

Hrana je bila zelo pičila. Največkrat smo jedli nezabljeno zelje ali pa močnik iz pšenične moke, ki se je vlekel kot mizarski klej. Dostikrat smo za kosilo ali večerjo morali iti na stražo; lačne želodce smo si tolažili s tem, da smo se tesneje prepasali. Štab, ki je s tovarišicami vred štel okoli deset ljudi, je seveda imel drugačno hrano. Ti so vedno izborni jedli. Dobivali so vsak drugi dan tudi 20 litrov vina. Tu sem spoznal »eknost« komunizma.

Krutost komunističnih poveljnikov

Ko smo bili blizu Črne vrha, sem nekega dne videl vso krutost komunističnih poveljnikov. Neki fant je bil tako poln uši, da ga je komandant zaprl v hlev in mu ukazal, naj se popolnoma očisti te golazni. Fant je ostal v hlevu ves dan. Zvečer je prišel h komandantu ter ga prosil za večerjo. Ta mu je odgovoril, da je ni zaslužil, ker ni tisti dan nič napravil za četo. Ker je 17 letni fant ugovarjal, da ga je komandant sam zaprl v hlev, je komandant ukazal, da mora namesto večerje štiri ure držati težko »Bredo« na hrbtu. Fant se je uprl, ker se mu to ni zdelo pravično. Dvakrat so mu jo naložili in oba krat jo je vrgel na tla. Nato je poskušal zbežati, a ni imel sreče. Ujeli so ga in ga brž obsodili na smrt.

Brat je moral gledati umor lastnega brata

Obsodba bi ne morala izvršiti pred četo. Spomnili so se, da ima obsojenec v drugi brigadi brata. Poklicali so tudi tega, da bi bil navzoč pri ustrelitvi. Ko so bili vsi zbrani, so začeli streljati vanj. Niso pa smeli streljati v srce ali v glavo, temveč v trebuh, da ne bi bil prehitro mrtev. Prvi je ustrelil nehi potepuh iz Dornberga, ki je oddal šest strelj. Za njim so nastopili še drugi — sami Primorci. Nesrečnež je dobil nad 20 krogel, a še ni

bil mrtev. Zvijal se je na tleh v bolečinah. Še četrte ure po razhodu smo slišali stokanje umirajočega. Tedaj ga je nekdo rešil nadaljnjih muk z dobro pomerjenim strekom v glavo. Ubogi fant je pred smrtjo prosil za duhovnika, a ga seveda niso uslišali. Zadnje njegove besede so veljale bratu: »Lojze, lepo mi pozdravi mamo!«

Vsi, ki so ta kruti prizor gledali, so bili zelo pretrašeni. Nečloveška kazen pa je učinkovala baš nasprotno, kot so pričakovali komunisti. Tisto noč po tem umoru je ušlo od »brigade« kakih dvajset fantov.

Za usodo svojih tovarišev, ki so ušli tisto noč kot jaz, še ne vem. Sem pa srečen, da sem prišel k vam. Za tistega, ki je od blizu videl grozote komunističnega nasilstva in spoznal vso lažnivost komunistične propagande, nikakor ni dosti, če iz krempeljev komunizma reši le sebe. Dolžnost negova je, da zavrže vse sile in pomaga še drugim, da se rešijo komunističnega zla. To vem in čutim in zato bo moje delo odslej samo: boj komunizmu.

Podobnih zgodb, kakor jo je povedal ta mladi fant iz Primorskega, bi lahko še veliko navedli. Doživljali so jih mladi primorski fantje ne samo na Primorskem, ampak tudi na Dolenjskem in drugih pokrajinah, kamor so jih komunisti s silo vleкли. Kri nedolžnih Primorcev ne obliha samo našo ljubljeno Primorsko, ampak po krivdi komunistov vso slovensko zemljo.

Toda Primorska, ki deli v trpljenju isto usodo z Dolenjsko, Notranjsko in Gorenjsko, je zdvignila svojo narodno zavest v odločen boj proti zločinskemu mednarodnemu komunizmu, kakor so se proti komunizmu dvignili Slovenci, kjer koli žive. Vso svojo voljo za popolno uničenje komunizma so Primorci pokazali ob ustanovitvi Narodnih straž, katerih so se z vsem srcem oklenili.

Opatija

V odsotnosti gospodarjev so v Opatiji neznani lopovi vdrli s ponarejenimi ključi v neko vilo in odnesli vse, kar se je dalo. Škoda presega 100.000 lir.

P. n. čitatelji in sodelavci naj nam oprostite tehnične pomanjkljivosti v listu, ki so nastale brez krivde uredništva.

min. Par let nato (1843) je spisal v nemščini »Navodilo za splošno računsko umetnost«.

Ko je s temi knjigami dosegel velik uspeh, je sestavil načrt o boljši uredbi računice za ljudske in druge šole. Dunajska dvorna komisija je ta načrt sprejela in potrdila; nato je Močnik začel pisati učne knjige za ljudske in druge šole. Sestavil je nad 25 računice in učnih knjig za geometrijo za ljudske in srednje šole. Pisal je večinoma nemški. Njegove knjige so bile tako izvrstne, da so jih prevedli v vse takratne avstrijske jezike, n. pr.: v slovenščino, italijanščino, češčino itd. ter se v vsakem teh jezikov doživele visoko število izdaj. Rabile so se v vseh avstrijskih šolah več kot 50 let. Poleg navadnih računice pa je sestavil tudi logaritmične tabele za šolsko in splošno rabo. Slava Fr. Močnika in njegovih učnih knjig, pa je šla tudi preko tedanjih avstrijskih mej v inozemstvo. Še pred 50 leti so v ljudskih

šolah rabili 59, v srednjih šolah pa 36 njegovih knjig; všteti so seveda številni prevodi v razne jezike.

Kot šolski nadzornik je dal pobudo tudi za sestavo slovensko-nemškega abecednika (1852); po njegovih navodilih je Andrej Praprotnik v svojimi stanovalcimi tovariši spisal pet čitank (beril) za slovenske ljudske šole ter majhen nemško-slovenski besednjak. S tem se je močno dvignilo ljudsko šolstvo, ki je bilo prej precej zanemarjeno. Z narodnega stališča pa je važno zlasti dejstvo, da je baš s temi knjigami prišel v ljudski šoli do veljave tudi domači, slovenski jezik, ki prej v njej ni imel mesta.

Končno ne smemo pozabiti tudi na Močnikov izraziti čut. Pred sto leti učitelji podeželnih ljudskih šol niso dobivali nobene pokojnine; zato so njihovi otroci dostikrat živeli v veliki bedi. Za njihovo usodo se ni bral nihče, češ, pomagaj si sam in Bog ti pomore. A kako si bo pomagal maj-

hen otrok ali zapuščen vдова? Takratni čas je bil nasproti socialni bedi zelo brezbrizen. Vsakdo je mislil samo nase. Močnik je poskrbel tudi na tem polju. Sprožil je misel za ustanovitev podpornega društva za vdove in sirote kranjskih učiteljev. Dosegel je tudi, da je takratna Kranjska hranilnica dala društvu 6000 goldinarjev osnovnega kapitala. To je bila velika vsota, s katero je društvo jeseni 1. 1860. začelo delati. Pomagalo je marsikateri zapuščen družini.

Franc Močnik je bil velik duh, na polju matematične metodike pa naravnost prodoren, genialen, ker je ves računski pouk obrnil v čisto novo smer. To vam je moderna osebnost velikega formata, goriški Slovenci smo nanj upravičeno ponosni. Slovenski učitelji so na njegovi rojstni hiši v Cerknem 1. 1894. dali vzditi spominsko ploščo; 18. avgusta bo torej petdesetletnica odkritja te spominske plošče. -in

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

OPOZORILO

Goriška prefektura sporoča: Opozarjamo vsa združenja, ki so civilno že mobilizirana z dne 8. sept., da ni od takrat dalje spremenil njihovega juridičnega stanja noben nov zakon in da se morajo torej taka združenja za katera gre, kot oni, ki so od njih odvisni, ravnati po zakonu. »Discipline prebivalstva v vojnem času« kraljevi dekreti 31. okt. 1942. n. 1611/XXI N. 13. Prav posebno pa opz. delodajalce na člen 10., po katerem so dolžni naznaniti svojemu odvisnemu osebju dekret o mobilizaciji ali potom lepakov na stenah svojih delovnih lokalov po dnevnem ukazu, ali pa z direktnim naznanilom. Potrebno je, da so vaši uslužbenci obveščeni, o svojih dolžnostih, ki jim jih nalaga zakon člen 5-26-28.

OBJAVA

Prefekt Goriške pokrajine javlja:

Potrebna je disciplina uporabe koles s strani civilnega prebivalstva. Po členu 19. občinskega in provincijalnega zakona. Zato se odreja:

1. Prepovedano je kolesarjem od 20.30 do ure, ko preneha policijska ura, civilnemu prebivalstvu goriške pokrajine. 2. Kršilci tega odloka bodo javljeni kazenskim oblastem. 3. Ta odlok stopi v veljavo takoj.

Msgr. Alojzij Novak goriški stolni kanonik

Sv. stolnica je imenovala na predlog goriškega nadškofa msgr. Karla Margottija za stolnega kanonika dosedanjega črniškega dekana in častnega kanonika

ALOJZIJA NOVAKA.

Monsinjorju Novaku, znanemu narodnjaku, ki je bil moral postati kanonik že pod ranjnim nadškofom Sedejem, k imenovanju iskreno častitamo in mu na novem mestu želimo obilo božjega blagoslova.

Kruh naj bo slan

Nas Lojze se zopet pritožuje, tokrat pa nad peki. Premalo soli, kruh in še tisti košček, ki ga dobi pri kosilu je brez okusa, kajti plehke jedi mu prav tako ne ugajajo. Rad bi jedel precej slan kruh, da bi ga lahko namočil v rujnem vincu. Seveda bi moral biti potem tudi bolj zapečen kot pa je zdaj, da se ti vlažna sredica kar drži neba. Zato prosim vse peke, da bi v bodoče kruh dovolj solili, saj dobijo zadostno količino soli in pa da bi ga malo bolj zapekli.

Mast mesto olja

Kakor je objavljeno, bomo dobivali od 1. junija dalje le del dosedanjega olja, ostalo pa bomo prejeli v obliki slanine. Za težake se obeta še dodatek navadnemu obroku.

Gospodinje se najbrže boje, da se jim bo slanina zaradi vročine posvarila. Tega se ni treba bati, saj pri slanihi lahko ločimo suho meso od maščobe, ki jo stopimo injotako dalj časa ohranimo in lahko tudi natanko razdelimo, da nam ne bo ob koncu zmanjkalo zabele.

ZAPLENJENE DOBRINE

Med blagom, ki ga je gospodarska policija zaplenila raznim črnoborznikom v zadnjih dneh, smo videli poleg raznih živilskih dobrot tudi 384 parov svilenih nogavic. V neki veliki potni kočari je pa policija iztaknila in zaplenila kar celo zaklano tele.

GORIŠKI GRAD - NAŠA ZGODOVINSKA PRIČA

Lepo tlakovana, moderna cesta nas pripelje do prvega vhoda na Grad. Streške linice visokega obzidja nam pričajo o starosti zgradbe. Pod obokanim vhodom je na desni napis s letnico najnovejše obnovitve grajskih poslopij. Po nekaj strmih stopnicah pridemo na ozek kamnit hodnik, ki ga na obeh straneh celega dolžine meji slikovita ograja; na desni je vseskozi dolgo tramovje med kratkimi kamnitimi stebri, na levi pa se umakne lesena ograja košate-

Med zelenim Panovcem na levi in Staro goro na desni, se vije lepa avtomobilska cesta preko Rožne doline, ki je bila nekdanj polna bohotnega cvetja, ki je s svojim lepim vonjem pozdravljala nedeljske izletnike. S Sv. Gabrijela nas pozdravlja prijazna bela cerkva, v ozadju pa se dviga na njeni levi Sv. Gora, ki je morala prepustiti svojo največjo dragocenost — Marijino sliko — pod njo ležeči Kostanjevici, ki je zgodovinsko važna zaradi groba Mari-

nim nepravilnim in je kljuboval tudi vojnim viharom že dolga stoletja. Prvo poslopje si je dal zgraditi na tem mestu furlanski in istrski grof Vürthen, ki je dobil pomladi l. 1001 v dar od cesarja Otona III. polovico Solkana in polovico vasi Gorice. V gradu je sezidal tudi cerkvico sv. Jerneja (Bartolomea). To je najbrže najstarejša cerkva v Gorici.

Poslopje gradu je zgrajeno na okroglo kot polževa hišica in sovražnik je le s težavo prišel grajskim do živega.

Z vrha gradu pa se razgrne pod našimi očmi lepa slika Gorice, ki jo zaslanjajo v ozadju sončna Brda, na levi furlanska nižina, na desni pa se dvigajo visoki vrhovi Julijskih Alp, pokriti s snegom, ki blesti v luči jutranje zarje. Z Brd nas pozdravljajo: Oslavje s spomenikom, Sv. Florijan in Sv. Križ z gradom v vasi Kojško.

Na naši levi pa valovijo kraški hribi, ki mečejo drug na drugega rahle jutranje sence. Pred njimi se dviga Mirenski grad, ki se razgleduje po Vertobji in Sv. Andreju.

Ob meji Furlanske nižine se razliva sinja Soča, ki blesti v jutrih kot srebro. Nazaj gredo mimo cerkvice sv. Duha, sezidana že v letu 1299. in sicer pod papežem Bonifacijem VIII. Svojevrsten je njen zvonik s tremi stolpiči, poraslimi s travo. V levem počiva stari zvon, v desnem pa se oglašajo trobne ptice. Zgodovinske vrednosti je lesono razpelo, sprano od dežja in razpokano od sončne pripeke.

Po lepih stopničicah pridemo na nekakšne šance, kjer sta na kamniti ograji dve plošči, ki nam razlagata okolico Gorice in njena imena. Ko zapustiš grad, skleneš priti zopet nazaj, da se nagledaš lepe slike, ki spreminja svoje barve in sence od zore do mraka.

mu, zelenemu grmičevju. S tega hodnika se razgrne pred našimi očmi vzhodni, severovzhodni in jugovzhodni del Gorice in njene okolice v vsej lepoti in pestrosti čistega in sončnega pomladanskega jutra.

Pred nami se ovija ponosni Čaven v mlečnosivo kopreno jutranje meglice, preprežene z zlatimi nitmi vzhajajočega sonca. Pred njim se vzpenja jo srednjevisoki hribi, podobni velikim gubam dragocene-ga žametnega oblčila. Na naši desni je grič sv. Marka, ki je s svojimi gostimi gozdovi podoben počivajoči ovci ki se ozira po lepem naselju Sv. Petra in Sv. Marka.

je Terezije, avstrijske cesarice, in nekaterih drugih vladarjev.

Potem se ustavi naš pogled na mogočnem grajskem poslopiju. Njegovo desno krilo, ki je služilo v mirnem času Goričanom za plesni prostor in za kino predstave, je nekoliko porušeno; tu in tam se še vidijo sledovi strelskih lin. V podzemlju pa so precej veliki prostori s posebnim izhodom, ki je služil starim prebivalcem gradu za srečen beg pred sovražniki, ako je bila nevarnost velika.

Grajsko poslopje je precej visoko, obširno in trdno zgrajeno, saj kljubuje vsem časov-

SVEČANOST PRI NEMŠKEM SVETOVALCU

V Gorici je bila svečana posvetitev sprejemne dvorane nemškega svetovaleca. Nemški državljani, ki bivajo v Gorici, so bili povabljeni k tej svečanosti, pri kateri je sodelovala tudi vojaška godba. Ob tej priliki je imel nemški svetovalec na zbrane goste nagovor.

PREPOVEDANA VOŽNJA S KOLESI

Z goriške prefektore objavljajo odredbo, po kateri je civilnemu prebivalstvu v Goriški pokrajini prepovedana vožnja s kolesi od 20.30 pa do konca policijske ure. Kršilci bodo ovadeni sodni oblasti. Odredba je stopila takoj v veljavo.

DOGON ŽIVINE

Pokrajinski živinorejski urad v Gorici opozarja, da bo dogon živine dne 6. junija v Moši, dne 7. junija v Gorici, dne 13. junija v Krminu, dne 14. junija v Gorici, dne 27. junija v Fari in dne 28. junija v Gorici.

NESREČA S SAMOKRESOM

Pri čiščenju samokresa se je pripetila v Gorici nesreča. Čistilec se je po nesrečnem naključju sprožil samokres. Strej je zadel 21 letnega Antona Prezlja iz Ljubljane, ki se zdravi v goriški bolnišnici.

KDOR POTUJE BREZ VOZNEGA LISTKA

Ker se je hudo razpasla razvada, da ljudje nastopajo potovanja brez predpisanih vozniških listkov, je italijansko prometno ministrstvo odredilo doplačilo za vsako med vožnjo izdano vozovnico. To doplačilo k predpisani ceni voznega listka znaša na železnicah in na ladjah 30 lir, pri tramvaju in avtobusih pa 15 lir. Temu doplačilu se prišteje še 10% davek.

PREPOVED ODPUSTA ZASEBNIH NAMEŠČENCEV

Prefekt goriške pokrajine je izdal odlok, po katerem je zabranjeno zasebnim delodajalcem odpustiti svoje osebe brez predhodnega dovolje-

nja. Delodajalci, ki bi hoteli odpustiti svoje osebe, morajo predhodno zaprositi za zadevno dovoljenje, ter navesti vzroke nameravane odpustitve.

TRGOVEC OBSOJEN RADI VERIZNISTVA

Janeza Temila, trgovca z noži in parfumi iz Gorice, via Carducci 4, je naznanila gospodarska policija Okrajnemu uradu za nadzorovanje cen, ker je dne 4. maja 1944., prodal blago po pretirano visoki ceni. Dne 27. 5. t. l. je bil obsojen na globo 1500 lir in na poravnavo vseh administrativnih stroškov obravnave. Vrh tega mora biti njegova trgovina 8 dni zaprta. Blago je bilo zaplenjeno.

V VOLČJIDRAGI JE GORELO

Po nesrečnem naključju je nastal ogenj, ki je zajel gospodarsko poslopje kmeta Mirka Šuligoja v Volčjidrugi. Sosedje so prihiteli na pomoč in so pomagali pogasiti ogenj. Škoda znaša nad 30.000 lir.

Grof Alessio Coronini novi župan Gorice

Kakor smo že zadnjič poročali, je Vrhovni komisar Jadranskega Primorja dr. Rainer imenoval za novega župana mesta Gorice grofa Alessia Coroninija, čigar svečana umestitev se je v pričo visokih nemških in domačih dostojanstvenikov že izvršila.

Novi goriški župan se je rodil l. 1899. v Rimu, kjer je bil njegov oče, grof Rudolf Coronini, poznejši pooblaščen minister, v diplomatski službi pri Sv. Stolicu. Grof Alessio je študiral v Gorici in v Innsbrucku, med vojno je bil večkrat odlikovan. Poročen je z grofico Marijo Terezijo Normann-Ehrenfeld ter je oče dveh sinov.

Grof Alessio izhaja iz stare zgodovinske važne goriške rodbine. Njegovi predniki so imeli v bivši Avstroogrski vedno visoke in važne diplomatske, upravne in vojaške službe. Grof Alfred Coronini je bil v letih 1877. do 1881. oolichen parlamentarec in zastopnik goriških Slovencev v dunajskem parlamentu.

Sedanji mestni župan je tretji iz rodbine Coroninijev. Prvi je postal l. 1588. Cipriano Coronini in drugi Carlo Coronini-Cronberg l. 1862. Rodbina Coronini se odlikuje po svojem mecenatstvu in po njej se imenuje eden lepih goriških parkov.

Novega župana pozdravljamo tudi mi, Goriški Slovenci, in upamo, da bo naklonjen vsem pravičnim slovenskim pričakovanjem!

Dopisi

GORICA

Polno gorja, polno trpljenja nam prinaša današnja doba. Vsi čutimo na lastni koži vse grozote svetovne revolucije. Naš boj ni od včeraj, je le izbruh dolgoletnega trenja nasprotujočih ideologij. Goriški Slovenci v valovih te borbe, ne snemo pa tudi nočemo stati ob strani, ker danes gre za zaklade narodovega duha. Kot kristjani verujemo, da bo zmagača pravičnost nad krivico in resnica nad lažjo. Močni v tej veri bomo delovali in orali na opustošenih njivah, žrtvovali, če bo treba tudi lastno življenje, da ohranimo čisto našo sveto-rodno zastavo. V delu, v duševni borbi se čistio duhovi. Poštena, pravična borba goji v človeku, plemenito in zdravo mišljenje. Krivična in krvoločna borba v uničuje v vojščaku, ki se za njo bori, vse kar je v življenju lepega in vzvišenega. Naš cilj naj bo: Jasnost, luč in ne tema.

TRST

81 LETNA STARKA PADLA S TRAMVAJA IN UMRLA

81 letna Božidara Pier d'Angeli, ki stanuje v ulici Celtni 3, je hotela stopiti na tramvaj proge št. 1. Pri tem jo je odrinil nekdo od potnikov. Uboga starka je priletela na tla in obležala nezavestna s smrtonosnimi poškodbami. Prepeljali so jo v bolnišnico, kjer pa je po štirih urah izdihnila.

Vesti iz Trsta in okolice

POZIV

Zaklonišča za tržaško prebivalstvo

Prefekturni oddelek za protiletalsko zaščito v Trstu opozarja prebivalstvo, da so mu z gotovimi omejitvami ob letalskem alarmu na razpolago poleg že objavljenih javnih zaklonišč tudi tista zaklonišča, ki so n. pr., v šolah. V ta zaklonišča se smejo Tržičani zatekati le ponoči, čez dan pa le v primerih, če ni v njih učencev in dijakov. V poštev pridejo med drugim zakloniščni prostori v Carducci-jevem učiteljsku, v Vincijevi tehnični šoli, v Oberdanovi realki, v Petrarcevi gimnaziji v Navtičnem zavodu in otroških vrteih. Prav tako so ob nočnem alarmu prebivalstvu na razpolago zaklonišča v rotovžu, pokrajinski palači, v železniških poslopih, v zasebnih upravnih poslopih Lloydja itd.

Nov način razdeljevanja rib

Vodstvo deželne gospodarske urada v Trstu sporoča, da je na novo urejeno dobavljanje, oddajanje in razdeljevanje rib, v smislu nove ureditve imajo vse ribolovne motorne jadrnice oddati na lovljene ribe v zbiralnicah v Trstu, Gradežu, Tržiču, Kopru, Izoli, Piranu, Magu in Novem Gradu. Ta ureditev velja tudi za vse motorne jadrnice, ki niso sicer vpisane v omenjenih okrajih, ki pa prejemajo pogonsko sredstvo pri deželnem gospodarskem uradu v Trstu in Piranu.

Poskusni alarmi

V petek ob 8.30 ni bil dan običajni poskusni znak z električno sireno, pač pa je bila v času od 8.30 do 9. ure izvedena nova poskušnja z ravnokar postavljenimi sireno na stisnjeni zrak pri sv. Justu. V presledkih po 20 sekund je nova sirena štirikrat zatulila. Na raznih krajih mesta so bili razstavljeni zastopniki protiletalske varnosti in orožniki, da so ugotovili zvočnost nove naprave.

Tržaški Nemci praznujejo materinski dan

V tržaškem Nemškem domu so se zbrali člani nemške kolonije k svečani proslavi materinskega dne. Spominski nagovor je imel krajevni skupinski vodja konzul dr. Pausch. Na sporedu so bile tudi pevske točke.

PODPIRANJE POMOČI POTREBNIH TRŽAŠKIH SLOJEV

V letošnjem aprilu je podporni urad tržaške občine stalno podpiral 4260 družin in sicer 3535 družin z denarnimi prispevki, 725 gospodinjstev pa z živili. Razen tega je prejelo 1000 ljudi enkratno denarno podporo. Skupni podporni izdatki so znašali v aprilu 885.000 lir.

VELIKI KANAL JE ZOPET ODPRT

za male ribiške ladje, ki se bodo smele privezati le v omenjenem kanalu. Vse one ribiške ladje, ki so vpisane v Trstu in ki so v drugih pristaniščih, se morajo vrniti v Trst, kjer bodo lahko služile ribolovu.

KOLIKO SOLI BOMO DOBILI?

Tržaški prefekt je razdelitev soli takole odredil: vsaka oseba v pokrajini dobi mesečno 200 gramov soli. V gostiščih vseh vrst: za vsako jed 3 grame soli. Pekci: 600 gramov na dva stota moke, doiočene za peko. Na tej podlagi upa prefektura izhajati z obstoječimi zalogami do novega pridelka.

DAN SLEPCEV

V pomoč nesrečnim slepcem je bil v Trstu vsako leto organiziran »dan slepcev«. Letos je prireditev tega človekoljubnega dne zelo težavna. Tržaške gospe pokroviteljice, »Društva slepcev« so za to zamislile denarno zbirko v podporo slepim revežem. Upajo, da se bodo ustanove in posamezniki njihovega pozivu odzvali.

ŽELEZNIŠKA NESREČA NA KOLODVORU

V noči na 22. aprila 1943. se je pripetila na tržaškem kolodvoru C. Marzo usodna železniška nesreča. Tovorni vlak št. 2447 z 29 vozovi je pridrvel z Opčin, ne da bi se mogel ustaviti na postajališčih v Verdoli in na Rocolu. Na postaji C. Marzio je vlak iztiril, zavozil v bližnji zid in v čakalnico, kjer je bil t. t. vojak Rok Chioditti, dočim je bilo več drugih potnikov huje in lažje ranjenih. V zvezi s to železniško nesrečo je bil aretiran strojevodja Peter Minchianti, ki se je moral te dni zagovarjati pred pristojnim tržaškim sodiščem. Zaslišanih je bilo več prič ter izvedencev ing. Roman.

Kmetijstvo

Krompir

Krompir je prišel v Španijo okrog leta 1535. Zanimivo je tudi, da se je krompir v Evropi najprej udomačil v toplejših deželah. V severne evropske dežele je prodrli šele v osemnajstem stoletju. Bolj se je začel širiti šele v letih 1770 in 1777., ko je ljudi prisilila lakota, da so ga začeli poskušati in pridelovati.

Še tedaj, ko je bil krompir že glavna hrana mnogih ljudi, je imel mnoge nasprotnike celo med učenjaki. Tako je prejšnje stoletje pisal neki naš strokovnjak v »Letopisu Matice Slovenske«, da je uživanje krompirja vzrok širjenja jetike. Dandanes bi pa lahko rekli, da pomanjkanje krompirja povzroča jetiko.

Dandanes vemo seveda povedati kaj več pametnega o krompirju. Vemo, da ne vsebuje niti mnogo več vode kakor meso. Vedeti moramo, da vsebuje meso okrog 70% vode, a ribje še mnogo več, celo nad 80%. Razen tega moramo upoštevati, da vsebuje voda v krompirju za telo dragocene rudnine. Krompir res ne vsebuje mnogo beljakovin, vendar pa dovolj, da je mogoče živeti celo, če se hranimo z njim samim, le maščobe mu je treba dodati, ki jih ne vsebuje. Vedeti moramo, da vsebuje krompir mnogo ogljikovih hidratov v obliki škroba. Dandanes je tudi znano, da se ogljikovi hidrati v telesu delno presnavljajo v maščobe. Krompir vsebuje mnogo kalija, precej železa in magnezija, a malo apna. Da pa telo prejme tudi dovolj apna, moramo uživati svežo zelenjavo, sadje in zelo priporočljivo je mleko.

Krompir je dandanes že nad 3000 vrst. Mnogo vrst je slabih; primerne so za živinsko krmo in industrijsko predelavo. »Industrijske« vrste krompirja so zelo rodovitne, a slabega okusa. Najboljši krompir izhaja iz toplejših krajev. Tako slovi krompir z Malte.

Odkar se je udomačil krompir, se ljudem ni treba več bati lakote — seveda razen ob slabih krompirjevih letinah. Človek se krompirja ne naveliča, čeprav ga je vsak dan. Ne bi pa bilo priporočljivo uživati samega krompirja, kajti, če bi naj telo dobilo dovolj hranilnih snovi, bi ga morali pojesti toliko, da bi dobil »krompirjevski« trebuh. Krompir je pa idealna hrana,

če jo dopolnimo z malo maščobe, zelenjavo, sadjem in mlekom.

Marsikaj vemo o krompirju, marsičesa pa mnoge gospodinjke še ne vedo ali ne vedo vedeti. Tako bi morale vedeti, da so najdragocenejše hranilne snovi v krompirju v 5 do 8 mm debeli plasti pod lupino, kar je znanstveno dokazano. Zato bi ga naj kuhali neolupljenega. Surovega bi naj lupili le, če je zelen ali čkati. Upoštevati moramo tudi, da ga odpade največ 4%,

če ga lupimo kuhanega, pri lupljenju pred kuhanjem pa ga odpade celo 12 do 24 odstotkov.

Industrija uporablja krompir za izdelovanje škroba, moke, špirta in žganja. Naše gospodinjke so se naučile da je krompir dobra primes za kruh. Kmetje ki so bili včasih tako hudi sovražniki krompirja, ga uporabljajo tudi kot zdravilo. Tako je nstrgan surov krompir zdravilo za opekline, zdrobljen kuhan pa za ozeblino.

Sport

ITALIJANSKO PRVENSTVO

V okrožju treh Benčij se je vršila v nedeljo samo ena tekma za predfinale v italijanskem prvenstvu in sicer med Venezijo in Ampeleo. Zmagala je četa Venezije 1-0. Tekma je pokazala izvrstno igro obeh moštev, le da je Ampelea, ki je napadala mnogo več kot Venezia, bila v tekmi zelo nejasna in ni znala izrabljati ugodnih položajev. V skupini Lombardija - Piemont so odigrale Ambrosiana - Juventus 2-1, Torino-Varese 2-1. Stanje točk je sledeče: Tri Benčije: Venezia 3, Trestina 1 in Ampelea 0 točk. Lombardija, Piemont, Ambrosiana 3, Juventus in Torino 2 in Varese 1 točko.

TURNIR »VETERANOV« V TRSTU

Ogromno občinstvo, ki prisostvuje tem tekmam jasno kaže, kako so lepi in močni spomini na pretekle čase nogometa v Trstu. Imena Edera, Ponziana, Unione in Espero so globoko začrtana v sredi tržaških športnikov in klici na igrišču spominjajo na lepe čase. Tretji dan tekem je končal z zmago Ponziane nad Edero 1-0 (tradicija?), dočim je Espero nepričakovano v zadnji minuti dosegel izenačenje (1-1). Položaj v turnirju je sedaj sledeči: Ponziana 5 točk, Espero 3 točke, Unione 3 točke, in Edera 1 točko. - V. R.

Širite
„GORIŠKI LIST“!

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

Danes je izšla nova izdaja časopisa

ADRIA-ILLUSTRIERTE

Na srebrni obli

Ko smo našli to skrivališče, smo vsi zgarani, utrujeni zaspali in se nismo zbudili dobrih deset ur. Sanjalo se mi je, da sem še zmeraj na Zemlji, da šume mimo mene po zelenih, senčnih gajih prečisti potočki. Po sinjem nebu jadrajo beli oblaki, ležim in poslušam petje ptic in brečanje žuželk in glas ljudi, vračajočih se s polja...

Zbudilo me je bevskanje Selene, ki je hotela jesti. Odprl sem oči, pa sem bil še tako omamljen od svojih sanj, da dolgo nisem mogel razumeti, kaj je z mano, kje sem, kaj pomeni ta zaprti voz, kaj pomenijo te divje, puste skale naokoli. Ko sem se zavedel, me je prevzela neizrečena grenkoba. Selena je zapačila, da ne spim več in je prišla k meni. Naslonila mi je gobec na koleno in me gledala s svojimi razumnimi očmi. Zdelo se mi je, da govori iz njenega pogleda nemo očitavanje... Molče sem jo pobožal po glavi, pa je jela otožno zavijati in gledati svoja mladiča, ki sta se igrata ravnsala v

kotu. Ta dva mladiča, Zaigraj in Leda, sta tu edini bitji, ki jima ni pošlo veselje...

Ah, res, včasih je tudi Marta vesela kakor živalca, vendar samo takrat, kadar Woodbell, ki je še zmeraj slab, iztegne roko, da bi se dotaknil njenih razkošnih kostanjevih las. Takrat ji obraz zasije v smehljaju, njene črne oči plamtje v brezmejni ljubezni in gledajo ljubimčev obraz, ki je bil še nedavno tako moški, tako lep, a je zdaj uvel, upadel od mrzlice. Poskuša vse mogoče, da bi ga razvedrila, da bi mu z vsako kretnjo, vsakim pogledom izrazila, kako ga ljubi; om njem je srečna celo tu, kjer je tako težko biti srečen. Ne morem si kaj, da ne bi bil ljubosumen, ko vidim, kako gre s svojimi polnimi, višnjastimi, strastnimi ustnami po njegovi roki, vratu, obrazu, kako poljublja veka na njegovih hladnih, jeklenih očeh, jemlje njegovo glavo v naročje, jo pritiska k svojim čudovito vzvalovanim prsim in mu poje čudne, nerazumljive pesmi. Gotovo so mu jih ista usta, ki znajo tako goreče poljubiti, prepevala tam na Malabarskem obrežju, v njenem rojstnem kraju; ko jih zdaj poslušam, gotovo sanjam o drhtečih palmah, šumečih, sinjih morjih... Ta ženska je njemu vtihotopila v svoji duši sem na ta svet vse tisto, kar je

za nas izgubljeno za vse večne čase...

Nikoli ne pozauim dneva, ko sem jo zagledal prvokrat. Bilo je kmalu potem, ko smo izvedeli, da se nam je Braun izmaknil. Vsi štirje smo sedeli v Marsellu v hotelski sobi... Gle, dali smo skozi okna v zaliv in govorili o tovariševem odstopu, ki je na vse prav živo zadel.

Tedaj pa nam sporoče, da bi rada neka ženska nemudoma govorila z nami. Še smo ugibali, ali naj jo sprejmemo ali ne, ko je kar sama stopila v sobo. Obklečena je bila, kakor se v južni Indiji obklečijo hčere bogatih domaćinov. Nenavadno lep obraz je bil na pol preplašen, na pol odločen. Vsi smo začudeni vstali, Tomaž pa je prebledel, se naslonil na mizo in se zastrmel vanjo. Stala je pri vratih in po vešala glavo.

»Marta, ti tukaj!« je naposled kriknil Woodbell.

Stopila je naprej in dvignila glavo. V njenem obrazu ni bilo več niti sledu obotavljanja ali negotovosti. Čez eno je plala južnjaška, strastna ljubezen. Veke so ji padle vse težke čez črne, plamenečnice zenice; oblo, rpolno brado in rahlo odprta usta je odločno dvignila, iztegnila roko k Tomažu in, gledajoč mu izpod spuščenihih vek na ravnost v oči, dejala:

»Prišla sem za tabo in pojdem za tabo, pa čeprav na Luno!«

Woodbell je prebledel kakor mrlič. Zgrabil se je z dlanimi za glavo in bolj zajecal, kakor zaklical:

»To je nemogoče!«

Tedaj se je ozrla po nas in ko je ugotovila, najbrže po starosti, da je O'Tamor naš voditelj, se mu je vrгла tako hitro pred noge, da se ni več utegnil umakniti.

»Gospod!« je klicala, držeč se njegove obleke, »gospod, vzemite me s seboj! Jaz sem prijateljica tega vašega tovariša, ljubim ga, zavrgla sem vse zaradi njega, naj me on zdaj ne zavrne! Izvedela sem, da vas je eden izmed tovarišev zapustil in sem prišla iz Indije! Vzemite me! Ne bom vam v nadlego, vaša služkinja bom! Jaz sem bogata, zelo bogata, dam vam, zlata in biserov, kolikor jih hočete. Moj oče je bil radža v Travankoru na Malabarskem obrežju in mi je zapustil velike zaklade! Močna sem tudi dovolj, pogledajte!«

Pri teh besedah je iztegnila temne gole okrogle roke.

Varadol je nervozno zajeceljal:

»Toda za takšno potovanje je treba pripraviti! To je nekaj drugega kakor pa potovanje s parnikom iz Travankora v Marsello!«

Nato je začela pripovedovati, kako je skrivaj, celo pred Tomažem, delala

iste vaje, kakršne smo delali mi, ker je vedno upala, da se ji posreči v zadnjem trenutku preprostiti nas, da jo vzamemo s seboj. Zdaj je edina prilika, da izvede svoj že stari načrt. Od Tomaža ve, da jo tam na Luni morda čaka smrt, oda brez njega noče živiti! In spet nas je prosila.

O'Tamor, ki je dotlej molčal, je vprašal Tomaža, ali jo hoče vzeti s seboj; ko pa je Woodbell, ki ni mogel spregovoriti besede, prikimal, je položil roko dekletu na bujne lase in rekel počasi in sčeno:

»Pojdeš z nami, hčerka. Mogoče te je Bog izbral za Evo novemu pokolenju. Da bi bilo srečnejše od nas zemljanov!«

Tako živo mi je v spominu ta prizor...

Toda Marta me kliče. Tomaž ima že zopet mrzlico; treba mu bo dati kinina.

Dve uri pozneje.

Vročina še raste, namesto da bi ponehala. Pomaknili smo se še globlje, da se ji izognemo. Dokler ne mine, ni mogoče niti misliti na nadaljnje potovanje. Strah me pretresa, kada pomislim, da nam je prevoziti skoraj tri tisoč kilometrov, preden dosežemo cilj... In kdo nam je porok, da bomo tam lahko živeli?... Edin O'Tamor ni dvomil, toda njega ni več med nami. (Nadaljevanje sledi.)